קלא: רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת

1 וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְערְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:
ויקרא כג מ
2 בְּסֻכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּת:
ויקרא כג מב
3 וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמַּצּוֹת לַיְיָ שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ:
ויקרא כג ו
4 דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הָזֶה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיְיָ:
ויקרא כג לד
5 וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם:
במדבר כט א
6 וְהֶעֱבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם:
ויקרא כה ט

מוסף רש"י

ביום אפילו בשבת. שמשמע כל היום יום וקרא יתירה הוא דמלי למכתב בראשון (סוכה מג.). **אצטריך קרא למישרי טלטול.** דרבנן, עדיין לא נאסר טלטול בעולם ומא הכתוב להתירו כאן (שם).

הגהות הב"ח

(א) גמ' גילף שבעת ימים משבעת ימים מסוכה: (ב) שם אלא גמר שבעת ימים משבעת ימים מלולב: (ג) רש"י ד"ה גמר ז' ימים וכו' גימגום הם"ד ואחר כך מ"ה ונכתוב רחמנא בהדיא בסוכה ומיתי הכך עומר ושתי הלחם ולולב מינה: (ד) תוס' ד"ה שבעת ימים משבעת ימים מלולב מופנה הוה מצני לדדין דגבי לולב נמי לא אילטריך:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה כל שעתא וכו' **ואפ'** מונחת בקופסא. עי' מגמות דף מד ע"א תוס' ד"ה טלית: **תוס'** ד"ה קמ"ל **ולא** ידענא. כעין זה לעיל דף קיח ע"ב תד"ה אלו היו וש"ב:

רבינו חננאל

הואיל ובידו להפקירן. פי' כי הציצית הוא חובת הגבוה, וכיון שהפקיר אינו בגדרו. וכן הבית כיוצא בו.

כדאיתא בפ"ק דיבמות (דף ו.) וי"ל דהכא הכי גמרי מה מצינו בהנך שמלות נוהגות בשבת ומכשיריה דהו שבת אף כל שמלות נוהגות בשבת מכשיריה דהו שבת הלכך לא שייך למילף מכיבוד דהיינו המלוה עצמה ולא מכשיריה דשחוט לי בשל לי היינו כיבוד עצמו כשמתקן לו מאכלו והבנין נמי הוי מצוה אחת שצוה הקדוש ברוך הוא לבנות בית המקדש: **סד"א נילף שבעת ימים משבעת ימים מסוכה.** ופ"ת היכי תיסק אדעתיה לדון ג"ש הא אין אדם דן ג"ש מעצמו אא"כ למדה מרבו וי"ל דשמא בעלמא ניתנה למדרש [ו]: **קמ"ל.** [ז] ולא ידענא השתא האי שבעת ימים למאי אתיא דאע"ג דדרשינן בפ"ק דפסחים (דף ה.) מה שביעי שביעי לחג אף ראשון ראשון לחג הא איכא למידרש משבעה בלא ימים:

שכן טעון ארבעה מינים. אף על גב דעומר ושתי הלחם נמי מביאין עמהן כבשים ויין לניסוך ושמן למנחות שאני ד' מינין שבלולב דמעכבין זה את זה כדאמר בפרק הקומץ (מנחות דף כז.) ובפרק התכלת (שם דף מה:) [אמרינן] הכבשים אין מעכבין לא את העומר ולא את שתי הלחם [ח] והיינו טעון ד' מינין שאין מצות לולב כולו בלא ד' מינין אבל באלו יכולה להיות מצוותן בלא ד' מינין. הר"ב פור"ת: **אי מעומר כו'.** הכא לא דייקא תלמודא למילף מביייהו דהכי אורחיה דתלמודא זימנין דייק וזימנין לא דייק ואי הוה דייק הוה משכח פירכי הרב פור"ת ז"ל מילתא דאתיא במה הלך טרח וכתב לה קרא כמו מילתא דאתיא בקל וחומר והאי דקאמר תלמודא ניכתוב רחמנא בהאי ותיתי אידך מייה פירוש ומאי צריך קרא היינו משום דאי בלא מה הלך הוה אלי למילף הך מצוה מאידך לא הוה כתב רחמנא קרא כיון דהוה פשוט כל כך דלא דמי למילתא דאתיא בק"ו דהוא פשוט יותר: **שבעת ימים** [ד] **מלולב.** מופנה הוה מצני לדדיס גבי לולב לא איצטריך דאע"ג דדרשינן ימים ולא לילות מיהו לא הוה צריך למיכתב שבעת כלל דהוה אלי למיכתב ושמחת לפני וגו' בימים והוי לשון שבעת מיותר לג"ש וא"ת ור' אליעזר היכי דריש ימים ולא לילות כיון דאית ליה ג"ש היא גופה מילף מסוכה מה להלן ימים אפילו לילות אף לולב ימים ואפי' לילות ויש לומר דלית לן למילף בג"ש מילתא דלשון ג"ש גופא מוכחא דאינו כן דימים משמע ולא לילות:

ואי מסוכה שכן נוהגת בלילות בבימים. משמע דבעי למימר תאמר במצה שאינה נוהגת בלילות כבימים ואדרבה עיקר מצותה בלילה הראשון שנאמר בערב תאכלו מצות (שמות יב) והכי הוה אלי למימר שכן נוהגת בימים ובלילות:

נפקא ליה מביום הכפורים. וגמרינן מהדדי כדדרשינן בראש השנה [ט] שיהו כל התקיעות של חודש השביעי שוות כדפירש בקונטרס ורבנן סברי דלא שייך לאקשויי אלא לומר שסדר תקיעות יהיו שוין דלענין סדר תקיעות מייתי לה התם אבל לזמן דיום ודאי לא איתקש דע"כ זמנם אינו שוה שזה בראש חודש וזה בעשור לחודש: והתניא

כל שעתא ושעתא זמניה הוא אלא אמר רב נחמן א"ר יצחק ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע [ט] הואיל ובידו להפקירן: אמר מר לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אלא אמר קרא [1] ביום [ג] ביום אפילו בשבת ולמאי הלכתא אילימא לטלטול איצטריך קרא למישרי טלטול אלא למכשיריו ורבנן ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה ור"א ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה [1] מושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ימים ולא לילות ורבנן איצטריך ס"ד אמינא נילף שבעת ימים [ה] מסוכה מה להלן [2] ימים ואפילו לילות אף כאן ימים ואפילו לילות קמ"ל וליכתוב רחמנא בלולב וניתו הנך ונילפו מיניה משום דאיכא למיפרך מה ללולב שכן טעון ארבעה מינים: סוכה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה הוא אי מלולב שכן מלולב מה להלן מכשיריו דוחין את השבת אף כאן נמי מכשיריו דוחין את השבת וליכתוב רחמנא בסוכה וניתי הנך וניגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים: מצה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אי מסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים אלא גמר [3] חמשה עשר [4] חמשה עשר מחג הסוכות מה להלן מכשיריה דוחין את השבת אף כאן מכשיריה דוחין את השבת וליכתוב רחמנא במצה וניתו הנך וליגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה למצה שכן נוהגת בנשים כבאנשים: שופר וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אי ממצה שכן נוהגת בנשים כבאנשים אלא אמר קרא [5] יום תרועה יהיה לכם ביום אפילו בשבת ולמאי אילימא לתקיעה הא [ג] תנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא למכשירין ורבנן ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה ור"א ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה [6] מביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם וגמרי מהדדי וליכתוב רחמנא בשופר וליתו הנך וליגמרו מיניה מתקיעת שופר דראש השנה ליכא למיגמר שכן מכנסת זכרונות של ישראל לאביהן שבשמים מתקיעות [שופר] דיוה"כ ליכא למיגמרי [7] דאמר מר תקעו ב"ד שופר נפטרו עבדים לבתיהם ושדות חוזרות לבעליהן: (אמר מר) מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה לר"א הא אי מכולהו גמר כדאמרינן ועוד מה להנך שכן

כל שעתא ומניה הוא. וכיון שיש לו טלית בכל יום שמשהה בלא ציצית עובר בעשה [ט] ואפילו מונחת בקופסא הלכך כל יומא רמיא מצותיה עליה: **הואיל ובידו להפקירן.** ונפקי מרשותיה ולאו עליה רמיא חובתיה: **אי מעומר ושתי הלחם.** וגמר במה מצינו: **ביום ואפילו בשבת.** מדלא כתיב בראשון לדרשא אתא בכל יום שהוא ראשון לחג: **ומאי.** איצטריך לרבויי להאי ואפילו בשבת אי נימא לטלטל כדמשמע קרא לקיחה טלטול בעלמא הוא ועדיין במתן תורה לא נאסר טלטול דאיצטריך קרא למישרי להאי: **אלא למכשיריו.** דאיסורא דאורייתא הוא: **מה להלן ימים ואפילו לילות.** כדילפינן במסכת סוכה (דף מג.): **וליכתוב רחמנא בלולב.** דמכשיריו דחו: **וניתו.** עומר ושתי הלחם מיניה ולמה ליה דכתביה בכולהו: **אי מלולב.** במה מצינו מלולב שהוא מצוה ומכשיריו דוחין אף סוכה שהיא מצוה מכשיריה דוחין: **גמר ז' ימים כו'.** וגג"ש אתי ליה. ואע"ג דאינה מופנה משני לדדיס דהא גבי לולב חד שבעת ימים הוא דכתיב ודרשינן לר' אליעזר למעוטי לילות כיון דגלי רחמנא בעומר ושתי הלחם ולולב גילוי מילתא בעלמא הוא ולא פרכינן עלה. גימגום [ג] : **וניתו הנך.** עומר ושתי הלחם מיניה: **אי מסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים.** ואילו מצה לילה הראשון חובה ותו לא כדאמרינן בפסחים (דף קכ.): **וגלכוב רחמנא.** בהדיא במצה ונגמרו הנך כולהו מיניה: **בנשים כבאנשים.** כדילפינן בפסחים (ד' מג.) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים וגו' [פ] כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ונשים איתנהו בבל תאכל חמץ דכל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שאין הזמן גרמא חייבות לאפוקי סוכה ולולב דליתנהו בנשים דמצות עשה שהזמן גרמא היא: **ומאי.** האי קרא הי מילתא דתרועה אתא למישרי בשבת אי לתקיעה לא איצטריך דאפילו תקיעת הרשות לית בה איסורא דאורייתא: **מלאכת עבודה.** של טורח: **וגמרי מהדדי.** במסכת ראש השנה (דף לג:) שאין תלמוד לומר בחדש השביעי [ו] דהא בכמה קראי כתב לן דיוה"כ בחודש השביעי מה ת"ל בחודש השביעי שיהו כל תרועות משל חדש השביעי שוות: **נפטרו עבדיס לבתיהס.** קריאת דרור דיובל תלויה בה הלכך משיבא: **אי מכולהו.** מאחת מכולן: **דדאמרינן.** איכא למיפרך בכל הנך חדא לד חמור האמור בה לעיל: שאם

[ה] [עי' תוספות מנחות מד. ד"ה טליתן], [ו] סוכה מג., [ז] לעיל קיח: ע"ש ד"ה כמו:, [ח] ר"ה ח:, [ט] [דבריה טח], [י] [ויקרא כה], [1] עי' מהר"ם, [2] [כדאיתא בפ' התכלת מה:], [3] [דף לג:],

---

[1] ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני יי אלהיכם שבעת ימים:
ויקרא כג מ
[2] בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת:
ויקרא כג מב
[3] ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות ליי שבעת ימים מצות תאכלו:
ויקרא כג ו
[4] דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסכות שבעת ימים ליי:
ויקרא כג לד
[5] ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם:
במדבר כט א
[6] והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם:
ויקרא כה ט

שכן אם עבר זמנה בטלה אלא היינו טעמא דרבי אליעזר דאמר קרא [1]וביום השמיני ימול בשר ערלתו ואפילו בשבת וליכתוב רחמנא במילה וליתו הנך וליגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה ברריתות: ע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא במכשירי מילה אבל מילה גופה דברי הכל דוחה שבת מנלן אמר עולא הלכה וכן אמר רבי יצחק הלכה מיתיבי [6]מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת רבי אלעזר בן עזריה אומר מה מילה שהיא אחת מאבריו של אדם דוחה את השבת קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת ואי סלקא דעתך הלכה קל וחומר מהלכה מי אתי והתניא [3]אמר לו רבי אלעזר [ג](בן עזריה) עקיבא עצם כשעורה מטמא הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה אלא אמר רבי אלעזר אתיא [2]אות [3]אות אלא מעתה תפילין דכתיב בהן [4]אות לידחי שבת אלא אתיא [2]ברית [5]ברית גדול דכתיב ביה [6]ברית לידחי שבת אלא אתיא [7]דורות [5]דורות ציצית דכתיב ביה [8]דורות לידחי שבת אלא אמר רב נחמן בר יצחק דנין אות ברית ודורות מאות ברית ודורות לאפוקי הנך דחד חד הוא דכתיב בהן ור' יוחנן אמר אמר קרא [1]ביום [7]ביום אפילו בשבת אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אלא מעתה מחוסרי כפרה דכתיב בהו ביום הכי נמי דדחו שבת ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה האי נמי מיבעי ליה ביום ולא בלילה ההוא [7]מבן שמנת ימים נפקא האי נמי [9]מביום צוותו נפקא אע"ג דנפקא מביום צוותו אצטריכא סד"א הואיל וחם רחמנא עליה לאתויי בדלות בלילה נמי ליתי קמ"ל מתקיף לה רבינא אלא מעתה יהא זר כשר בהן ויהא אונן כשר בהן הא אהדריה קרא רב אחא בר יעקב אמר אמר קרא [1]שמיני שמיני אפילו בשבת האי שמיני מיבעי ליה למעוטי שביעי שביעי מבן שמנת ימים נפקא ואכתי מיבעי ליה חד למעוטי שביעי וחד למעוטי תשיעי דאי מחד הוה אמינא שביעי הוא דלא מטא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחוורתא כדרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים [10]מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחיא מ"ט ק"ו הוא ומה צרע' שדוחה את העבודה ועבודה

שאם עבר זמנן בטלין. היכך דמו: **וביום השמיני ימול ואפילו בשבת.** ומילה גופה דדחיא שבת אמרינן לקמן הלכה למשה מסיני אייתר ליה ביום למכשיריה: **י"ג בריתות.** נאמרו לאברהם בפרשת מילה (בראשית יז): **והא תניא.** במסכת נזיר: **עקיבא עצם כשעורה הלכה.** שהיה ר"ע דן ק"ו מניין לרביעית דם המת שהמזיר מגלח על אהלה ק"ו מה עצם כשעורה שאינו מטמא באהל נזיר מגלח על מגעו ומשאו רביעית דם שמטמא באהל דכתיב ועל כל נפש מת לא יבא[ה] אינו דין שהמזיר מגלח עליה ואמר ליה רבי אלעזר עקיבא עצם כשעורה הלכה למשה מסיני שיהא נזיר מגלח עליה ורביעית דם אתה בא ללמוד ממנה בק"ו ואין דנין קל וחומר מהלכה דלא ניתנה תורה שבעל פה לדרש בי"ג מדות: **אחיא אות אות.** בשבת כתיב (שמות לא) כי אות היא ובמילה כתיב (בראשית יז) והיה לאות ברית מה להלן שבת אף כאן שבת: **אלא מעתה.** אי הך ג"ש דאות האמורה בשבת נאמרה בסיני לדרש שתיבה זו לדרשה נאמרה ליגמר מינה נמי לתפילין: **אלא אחיא ברית.** ההוא דאות אות לא נאמרה בסיני ואין אדם דן גזרה שוה מעצמו אלא הך דברית ברית נאמרה בסיני ובשבת כתיב ברית (שמות לא) לדורותם ברית עולם: **גדול.** בן שלש עשרה דהוי מילה שלא בזמנה: **דכתיב ביה ברית.** וערל זכר אשר לא ימול וגו' את בריתי הפר (בראשית יז) והאי קרא בגדול כתיב מדמחייב ליה כרת שאם לא מלו אביו חייב למול את עצמו ולידחי שבת ואנן אמרינן לקמן דאפילו יום טוב אינה דוחה אלא בזמנה: **דורות דורות.** בשבת כתיב לדורותם ברית עולם ובמילת קטן כתיב (שם) ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם: **ביום ואפילו בשבת.** מדלא כתיב בשמיני ימול. ור' אליעזר דאפקיה למכשירין מילה עצמה הלכה היא ופיקוח נפש לא אתיא ליה בק"ו ממילה אלא מקראי נפקא ליה כדאמרינן בפרק בתרא דיומא[ו]: **מחוסרי כפרה.** כל טמאין שהוצרכו לקרבן זב וזבה יולדת ומצורע ונאמר בהן[ז] וביום השמיני: **ביום לוחו.** את בני ישראל להקריב את קרבניהם (ויקרא ז) ביום ולא בלילה: **אלא מעתה.** משום דהוכשר להביא בדלות מכשירין בה שאר פסולין: **יהא זר ואונן כשר בהן.** אונן עד שלא נקבר מתו פסול לעבודה דכתיב בכהן גדול (שם כא) לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא ולא יחלל ובכי משמע אף ביום שמתו אביו ואמו אינו צריך לצאת מן המקדש אלא מקריב אונן ולא יחלל ועבודתו לא תהא מחוללת בכך הא אחר שלא יצא חילל: **הא אהדריה קרא.** לפסול בהן לילה דכתיב בהו וביום כדאמרינן וכיון דלענין לילה תורת כל הקרבנות עליהן לענין זר ואונן נמי תורת קרבן עליהן: **שמיני.** כל שהוא שמיני ואפילו בשבת וביום למעוטי לילה: **פניא לווסיה דר' יוחנן.** דיליף מוביום: **מעיקרא מאי ניחא ליה.** לאוקמי שמיני דווקא ואפילו בשבת ודאי מחלליה מות יומת אלא שאר מלאכות מאיזה טעם נראה לו כן: **ולבסוף.** כשהיפך דבריו ואמר או אינו אלא אפי' מילה בכלל מחלליה מות יומת דהוא דווקא ודאי שמיני ימול אלא שאר ימים: **מאי קשיא ליה.** בטעמא הראשון: **אבל מילה דחיא.** שבת בק"ו ותיגמר מיניה למידאי מחלליה מות יומת אלא שאר מלאכות ולמימר שמיני דווקא קאמר ואפי' ביום שבת: **ומה צרעת שדוחה את העבודה.** אזהרה שהזהירה תורה על הצרעת שלא לקון בהרתו כדתניא[ח] (מכות דף כב.) השמר בנגע הצרעת אזהרה בקולן בהרתו הכתוב מדבר והחמירה תורה באזהרה זו לדחות העבודה כדקיימא לן בפסחים (דף סז.) דטומאת מת נדחית בקרבן צבור ולא זבין ומצורעים ובטלים לעשות פסח ולא אמרינן יקולו בהרתן ויאכלו פסחים או הכהן יקוץ בהרתו ויעבוד אם הכהנים טמאין בצרעת והקהל טהורין: **ועבודה**

והתניא אמר ליה רבי אלעזר בו'. ול"ג והתנן דכל זה אינו במשנה: **ההיא מבן שמונת ימים נפקא.** תימה דתניא בת"כ ומייתי לה בפרק הערל (יבמות עב:) השמיני ימול דתניא יכול בין ביום ובין בלילה ת"ל ביום אין לי אלא שמימול לא' נימול לט' לי' ולי"א מניין שאינו נימול אלא ביום ת"ל וביום ובפ"ב דמגילה (דף כ:) נמי אמר אין מוהלין אלא ביום דכתיב וביום השמיני ויש לומר דסמיך אבן שמנת ימים ודרשא פשוטה נקט: **אלא מעתה יהא זר ואונן כשר בהן.** לאו דווקא נקט זר דהא בכולהו בזב וזבה ויולדת ומצורע כתב בהו כהן:

הא אהדריה קרא. והוה ליה דבר שיצא מן הכלל לידון בדבר המדש לאתויי בדלות שאי אתה יכול להחזירו לכללו לפסול לילה ואונן על שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש הרי החזירה בפירוש ופסל לילה וה"ה אונן וקשה ואמאי לא קאמר דאהדריה קרא מדכתיב כהן ולא זר ושמא לשוס דרשא אחריתי אתא:

תניא כוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב. ולא כרב נחמן בר יצחק דאמר אתיא ברית דורות לא הוי לאיתו לא דרשינן ביום כדדרשינן בברייתא ואות ברית דורות אתא למכשירין וביום למילה גופה ולית ליה למילה הלכה מע"ג דר' יוחנן אית ליה[ט] הלכה לר' אליעזר [כדפי' רש"י והאי ברייתא דדרשי ביום אתיא כרבנן דביום] איצטריך למילה גופה ולהכי לא קאמר אלא דלא כרב אחא דברייתא מוכחא בהדיא דלא בעיא למדרש שמיני ימול. מ"ר: **מה צרעת שדוחה את העבודה.** תימה ולימא קל וחומר איפכא ומדחה עבודה את הצרעת שיקון בהרתו כדי לעשות עבודה ומה שבת שדוחה את המילה ומילה דוחה את הצרעת עבודה דוחה אותה צרעת שנדחה מפני מילה אינו דין שתהא עבודה דוחה אותה והא דאמרינן בפסחים בפרק אלו דברים (דף סז.) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש אם טמאי מתים משתלחין זבים ומצורעים לא כ"ש אלא יש לך שעה שזבין ומצורעים משתלחים ואין טמאי מתים משתלחים ואיזה זה פסח הבא בטומאה

1 וביום השמיני ימול בשר
ערלתו: ויקרא יב ג
2 ונמלתם את בשר ערלתכם
והיה לאות ברית ביני
וביניכם: בראשית יז יא
3 ואתה דבר אל
בני ישראל לאמר אך
את שבתתי תשמרו כי
אות הוא ביני וביניכם
לדרתיכם לדעת כי אני יי
מקדשכם: שמות לא יג
4 והיה לך לאות על ידך
ולזכרון בין עיניך למען תהיה
תורת יי בפיך כי ביד חזקה
הוצאך יי ממצרים:
שמות יג ט
5 ושמרו בני ישראל את
השבת לעשות את השבת
לדרתם ברית עולם:
שמות לא יג
6 וערל זכר אשר לא ימול
את בשר ערלתו ונכרתה
הנפש ההוא מעמיה את
בריתי הפר: בראשית יז יד
7 ובן שמנת ימים ימול לכם
כל זכר לדרתיכם יליד בית
ומקנת כסף מכל בן נכר אשר
לא מזרעך הוא:
בראשית יז יב
8 דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם ועשו להם ציצת על
כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו
על ציצת הכנף פתיל תכלת:
במדבר טו לח
9 אשר צוה יי את משה בהר
סיני ביום צותו את בני
ישראל להקריב את קרבניהם
ליי במדבר סיני: ויקרא ז לח
10 ושמרתם את השבת כי
קדש הוא לכם מחלליה מות
יומת כי כל העשה בה
מלאכה ונכרתה הנפש ההוא
מקרב עמיה: שמות לא יד

מוסף רש"י

מה מילה שהיא אחת מאבריו של אדם. שהיא מיקון אחד מתכריו של אדם, דוחה את השבת. לפי שמיינין עליה כרת לאחר זמן, כך שנייה בתוספתא דשבת (יומא פה:). עצם כשעורה מטמא הלכה. שהמזיר מגלח על מגעה ומשאה, הלכה למשה מסיני ואין כתוב בתורה, ורביעית דם קל וחומר. אתה בא ללמוד ממנה ק"ו, ואין דנין ק"ו מהלכה. אלא מדבר הכתוב בתורה (פסחים פא:).

רבינו חננאל

עד כאן לא פליגי ר' אליעזר ורבנן אלא במכשירי מילה אבל במילה עצמה דברי הכל דחיא שבת, מנלן. עולא ור' אסי ור' יצחק נפחא כולהו אמרי הלכה ומותבינן עליהן. מניין לפיקוח נפש שדוחה שבת, נענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר, ומה מילה שהיא אחד מאבריו של אדם דוחה שבת ק"ו לפקוח נפש שדוחה את השבת. ואי ס"ד הלכה, ק"ו מהלכה (מייתי) [מי אתי], והתניא א"ל ר' עקיבא עצם כשעורה הלכה, ורביעית דם ק"ו, ואין דנין ק"ו מהלכה וכו' לבטלו. וזה מפורש בנזיר פרק כ"ג ונזיר אין מטמאין לקרוביהן וכו'. ובטלו דברי מי שאמר הלכה היא. ובא ר' אלעזר ללמדו בג"ש באות אות משבת, ונדחו דבריו. ובא רב נחמן בר יצחק ולמדו באות ברית דדורות, בשבת כתיב לעשות את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, במילה כתיב ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך לדורותם, וכתיב ונמלתם את בשר ערלתכם והיתה לאות ברית ביני וביניכם. ר' יוחנן אמר אמר קרא וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ביום אפילו בשבת. אקשי' עליה ר"ל אי הכי אפילו מחוסרי כפרה כגון מצורע והזבה דכתיב בהן וביום השמיני יקח שני כבשים וגו', ובזבה כתיב וביום השמיני תקח לה שתי תורים, הכי נמי כיון דכתיב בהו וביום יקריבו קרבנותיהם אפילו בשבת, והא קיי"ל אין קרבן יחיד דוחה את השבת. ופירק לו זה שכתוב במחוסרי כפרה וביום. למעוטי לילה. **עוד** הקשה לו ר"ל, וכל קשיא שהקשה לו פירק לו ר' יוחנן. וחזר רבינא להתקיף על פירוק ר' יוחנן דפריק סד"א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות בלילה, נמי ליתי קמ"ל וביום. התקיף רבינא אי הכי אמ[רת] דחס עליהן דהא [זר] או אונן כשר בהן ולא יטריחם להמתין עד שימצאו כהן טהור כשר לטהרם. **ופריק הא אהדריה קרא.** כלומר, אע"פ שחס עליו והקל **בקרבנו החזירו לטהרת הכהן.** שנאמר והביא אותם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן וגו'. ואתא רב אחא בר יעקב עוד להוציאו שהמילה מותרת בשבת מדכתיב וביום השמיני ימול, כלומר אי זה יפול שמיני אין לך לא להקדים ולא לאחר. ונתקשה ולא עמדו דבריו, ואמרינן אלא מחוורתא כר' יוחנן דאפקיה מן וביום. וסוגיא דשמעתיה כר' יוחנן דתניא כוותיה, ולא כר' אחא בר יעקב.

רב נסים גאון

איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות, בלילה נמי ליתי קמ"ל. מתקיף לה **רבינא [אלא] מעתה יהא זר ואונן כשר בהן.** חייבנו הקב"ה בתורת הקרבנות שנקריבם ביום ולא בלילה שנאמר (ויקרא ז) אשר צוה ה' את משה ביום צותו את בני ישראל, ופירש ביום צותו למדנו לכל הקרבנות כולם פסולין. ובגמ' גרסי זר מנלן דתני לוי (ויקרא כב) דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו, למעוטי מאי כו'. אלא הכי קאמר וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו, כלומר בני ישראל ראוי להם שיתרחקו מן הקדשים ולא יקריבו אותן שלא יחללום, שאם יקרבו אליהם ויקריבו אותם מחללים אותם. ואמר עוד (במדבר יח) וזר לא יקרב. ונאמר בענוש (שם) והזר הקרב יומת. ובאונן עוד אמרו מנלן דכתיב (ויקרא כא) ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, הא אחר שלא יצא חילל. וכשאמרנו כי המחוסר כפרה והוא המצורע ששלמו ימי טהרתו ועדיין לא הקריב קרבן לא נאמר בו וביום השמיני אלא לחייב הקרבת קרבנו ביום ולא בלילה, הקשינו לאמר כי דבר זה ידוע הוא לפי שכתב כן במקום אחר ביום צותו, וממנו ידענו חיוב הקרבת כל הקרבנות ביום ולא בלילה, והואיל וכן אין אנו צריכין לשנותו לנו עוד. ופירק האומר לשחיטה, ובשחיטה כתיב (שם יט) ביום זבחכם. לקמיצה והגשה והזייה בכולהי כתיב ביום צותו. וההזיר האונן והזר את כל המנויין במשנה שלא יקרבו להקריב קרבן כמו שאמרה המשנה (זבחים דף טו) כל הזבחים שקיבל דמן זר ואונן כולם פסולין. ובגמ' גרסי זר מנלן דתני לוי (ויקרא כב) דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו, למעוטי מאי כו'. אלא הכי קאמר וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו, כלומר בני ישראל ראוי להם שיתרחקו מן הקדשים ולא יקריבו אותן שלא יחללום, שאם יקרבו אליהם ויקריבו אותם מחללים אותם. ואמר עוד (במדבר יח) וזר לא יקרב. ונאמר בענוש (שם) והזר הקרב יומת. ובאונן עוד אמרו מנלן דכתיב (ויקרא כא) ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, הא אחר שלא יצא חילל. וכשאמרנו כי המחוסר כפרה והוא המצורע ששלמו ימי טהרתו ועדיין לא הקריב קרבן לא נאמר בו וביום השמיני אלא לחייב הקרבת קרבנו ביום ולא בלילה, הקשינו לאמר כי דבר זה ידוע הוא לפי שכתב כן במקום אחר ביום צותו, וממנו ידענו חיוב הקרבת כל הקרבנות ביום ולא בלילה, והואיל וכן אין אנו צריכין לשנותו לנו עוד. ופירק האומר דבר זה ואמר שמה שאמר כאן וביום השמיני אינו לשנות, אלא שאנו צריכין לאותו דבר מפני שמצאנו שהקל כאן על המצורע ואמר בו (ויקרא יא) ואם דל הוא ואין ידו משגת, מה שלא הקל על זולתו מכלל הטמאים והם זב וזבה, ואילמלי שאמר בו וביום השמיני לחייב הקרבת קרבנו ביום היה עולה על דעתנו הואיל והיקל עליו הכתוב שדי לו בשתי תורים או ב' בני יונה לחטאתו ולעולתו ושינה בינו ובין שאר הטמאות בדבר זה והם הנזכרים אחריו הזב והזבה, כמו כן נמי ראוי שיקריב קרבנותיו בלילה ולא היינו לומדין משפטו משאר הקרבנות שנאמר בהן ביום צותו. הילכך הוצרכנו להשמיענו וביום השמיני כדי שיהחזיק מדעתנו סברא זו. התקיף רבא ואמר הואיל ואתה אומר כי לפי שהקל עליו הכתוב שיביא שתי תורים או שני בני יונה מה שאין כן בזולתו לא נלמוד משאר הקרבנות כלום ממשפטיו מפני שיצא מכללם מחמת שייחדו הכתוב בדבר זה, ואילמלא שאמר הכתוב וביום השמיני היינו מתירים הקרבת קרבנותיו בלילה, לפי דבר זה ראוי להיות הזר והאונן וכל המנויין במשנה שפסולין להקריב, כשירים להקריב קרבנותיו של מצורע לפי שיצא מכללם ונבדל מהם חוץ מהקרבת קרבן בלילה שאמר בו הכתוב וביום השמיני בלבד. ועמד זה הקושיא וזו ההתקפה ואמרנו קשיא. ומקצת הגורסין אין מעמידין הדבר אלא שגורסין כך, כיון דאהדריה קרא אהדריה, כלומר אילו לא כתב וביום היינו אומרים מדחס רחמנא עליה לאיתויי בדלות, בלילה נמי ליתי ויהא זר ואונן כשר בקרבנותיו והיינו מפרישין אותו לענין דיניו מכלל הקרבנות, אבל הואיל ונאמר בו וביום השמיני באר לנו בזה חזרתו לכלל הקרבנות בכל עניניו והשבתו אליהן בכל תנאותיהן חוץ מקרבנן עולה ויורד המפורש בו בלבד. וזה שהוצרכתי לפרש דבר זה לפי שראיתיו מסובך אצל כל התלמידים וביארתיו כדי שיתגלה ויתברר.

בטומאה אלמא דגרעת דוחה את העבודה נימא דהיינו כל זמן שהיא עליו ובק"ו נילף שיקוץ בהרתו כדי לעשות עבודה ועוד קשה לימא דליתה תוכיח שדוחה את העבודה ואינו דוחה שבת אף אני אביא מילה וכי תימא מילה עדיפא שדוחה דגרעת הדוחה את העבודה אכתי נימא קבורת מת מצוה תוכיח דעדיפא ממילה שדוחה את המילה מולאחותו הדוחה את הצרעת הדוחה את העבודה הדוחה את השבת אפילו הכי לא דחיא שבת ויש לומר דהכי נמי הוה מצי למימר איפכא וראיתה תוכיח או קבורת מת מצוה תוכיח אלא דניחא ליה לומר שיהא דוחה דנפקא ליה מביום דמילה דחיא שבת ועושה מתחילה ק"ו להעמיד דבריו וסותרו אחר כך שאינו ק"ו כלל [1] ופריך ליה מיניה וביה: **הדר אמר ממאי דשבת חמירא דילמא צרעת חמירא.** תימה דבברייתא דלעיל מסיק איפכא דלאו משום דגרעת חמירא אלא משום (ג) גברא דלא חזי ורבא גופיה סבירא ליה הכי לקמן ועוד למאי דקאמר השתא מנלן דגרעת דוחה את העבודה אימא דעבודה דוחה הגרעת מק"ו ומה שבת חמורה [גרעת לא כ"ש ואומר ר"י דלהאי לישנא] גריך לומר דגרסינן רבה הכא ולית ליה דרבא דלקמן דטעמא משום דגברא לא חזי וסבירא ליה כרב ספרא דפליג עליה דרבא לקמן והא דפשיט להו לרבה ורב ספרא דגרעת דוחה עבודה מצי למימר דמקרא נפקא להו אבל רבא דס"ל גברא לא חזי לדידיה לא בעי קרא ועוד נראה לרשב"א [2] דאפי' ליכא קרא דגרעת דוחה עבודה אתי שפיר אפילו לרב ספרא דלא קאמר רב ספרא שיהא הטעם ודאי דגרעת דוחה עבודה משום חומרא דגרעת אלא איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי הילכך בברייתא דלעיל סתר ק"ו דקאמר וממאי דגרעת חמירא דילמא משום גברא דלא חזי וסבא אקמן על מילתא דרבא דמינן בע"א ממאי דשבת חמירא דילמא גרעת חמירא שכן דוחה את העבודה וזיל הכא קא מדמי ליה וזיל הכא קא מדמי ליה ומהאי טעמא נמי ליכא למילף ביה ק"ו דעבודה תדמי גרעת דשבת דחמורה דוחה גרעת לא כ"ש דדילמא אין לתלות משום חומרא אלא משום (ג) גברא לא חזי: **האי עשה ולא תעשה הוא.** דשמר היינו לאו ולעשות היינו עשה כדפי' בקונטרס ואע"ג דאמר בסוף פרק הקומץ (מנחות דף לו:) דשמר דלאו לאו דשמר דעשה עשה מכל מקום לאו מצות עשה הוא אלא לא תעשה [3] דאמר רחמנא הזהר פן תקוץ בהרת תימה היכי מצינן למימר דלעשות אתא לעשה הא אמר לקמן דאיצטריך לעשות אי אתה עושה אבל אתה עושה בסיב שעל גבי רגלו ויש לפרש דעשה שמעינן מדכתיב [4] לשמור ואם תאמר והא אמר בסמוך היכא אמרינן דאתי עשה ודחי את לא תעשה כגון מילה בגרעת אלמא דליכא בגרעת אלא לאו ואי"ת דלא נקטינן אלא לסימנא בעלמא ואם תאמר והא דקי"ל דאין עשה דוחה את לא תעשה גמר ממילה בגרעת דדחי וי"ל מה למילה [5] שכן נכרתו עליה י"ג ברית [6]: **רבא אמר מילה בזמנה לא צריכא קרא.** והילכך האי בשר דכתיב בה אם אינו ענין לזמנה תנהו ענין לשלא בזמנה ואו אינו דקתני הוה מפרש רבא כלישנא אחרינא:

ועבודה דוחה את השבת מילה דוחה אותה שבת שנדחית מפני העבודה אינו דין שתהא מילה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר הדר אמר וממאי דצרעת חמורה דילמא חמורה שכן יש בה עונשין ואזהרות הרבה [6] (אי נמי) וממאי משום דחמירא צרעת היא דילמא משום גברא הוא דלא חזי ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת [7] תלמוד לומר ביום אפילו בשבת: תנו רבנן [8] מילה דוחה את הצרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה [9] יום טוב אינה דוחה אלא בזמנה בלבד מנהני מילי דתנו רבנן [1] ימול בשר ערלתו [10] ואע"פ שיש שם בהרת יקוץ ומה אני מקיים [2] השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ ממילה או אינו אלא אפילו מילה ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין בה בהרת ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי ניחא ליה ולבסוף מאי קשיא ליה הכי קאמר ימול בשר ערלתו ואע"פ שיש בהרת ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ ממילה אבל מילה דוחה את הצרעת מ"ט דאתיא מק"ו ומה שבת חמורה מילה דוחה אותה צרעת לא כ"ש ומאי או אינו דקאמר הדר קאמר ממאי דשבת חמירא דילמא צרעת חמירא שכן דוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת אחרינא מילה דוחה את הצרעת מ"ט דאתי עשה ודחי לא תעשה ומאי או אינו דקאמר הדר קאמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי את לא תעשה לא תעשה גרידא האי עשה ולא תעשה הוא ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין בה בהרת ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת תינח גדול דכתיב בהו [3] בשר קטן נמי כתיב ביה בשר בינוני מנלן אמר אביי אתיא מביניא מגדול לא אתיא שכן ענוש כרת מקטן לא אתיא שכן מילה בזמנה הצד השוה שבהן שכן נימולין ודוחין את הצרעת אף כל שנימולין דוחין את הצרעת רבא אמר מילה בזמנה דוחה לא צריכא קרא מק"ו אתיא ומה שבת דחמירא דוחה צרעת לא כל שכן אמר ליה רב ספרא לרבא ממאי דשבת חמירא דילמא צרעת חמירא שכן דוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת התם לאו משום דחמירא צרעת אלא משום דגברא הוא דלא חזי אמאי ויקוץ בהרתו ויעבוד מחוסר טבילה הוא תינח נגעים טמאים נגעים [4] טהורים מאי איכא למימר אלא א"ר אשי [5] היכא אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת כגון מילה בצרעת א"נ ציצית וכלאים דבעידנא דמתעקר לאלו קא מוקי' עשה הכא בעידנא דמתעקר ללאו לא קא מוקים עשה והא דרבא ורב ספרא תנאי

ואביי

ועבודה. חמורה היא שדוחה שבת בתמידין ומוספין וקרבנות לבור שזמנם קבוע: **מילה דוחה אותה.** את הצרעת כדתניא לקמן יומל בשר ערלתו אפילו במקום בהרת יקוץ: **ומה אם אינו דקאמר.** דמשמע אם אינו כן כמו שאמרנו אלא אפי' מילה נמי בכלל מחליה מאי קשיא ליה דקא הדר ביה: **הדר אמר תנא.** לנפשיה ממאי דצרעת חמורה משבת דתימא ק"ו: **דילמא שבת חמורה כו'.** דהאי דצרעת דוחה עבודה ממאי דמשום חומרא דצרעת היא דילמא הא דלא אמרינן ליה יקוץ משום דגברא דלא חזי הוא כדלקמן דאי נמי קיץ מחוסר טבילה והערב שמש והיוס לא יעבוד [6] וטבול יום דמצורע כמצורע הילכך מחליה מות יומת אפילו במילה ועל כרחך שמיני ימול תדחה אלא שאר ימים: **בין שלא בזמנה.** כגון קטן חולה והמתינו לו עד שיבריא: **בשר.** ריבויא הוא ולדרשה: ס"ג **ל"א מאי טעמא אתי עשה ודחי לא תעשה.** מ"ט מילה דוחה צרעת דאתי עשה דימול ודחי לא תעשה דהשמר [7] לך הכי קי"ל בפ"ק דיבמות (דף ג:) דאתי עשה ודחי לא תעשה: **האי עשה ולא תעשה הוא.** השמר לא תעשה הוא ולעשות ככל אשר יורו (דברים כד) היינו עשה: **פינא גדול.** בר עונשין דכתיב ביה בשר וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו (בראשית יז) והאי בבר עונשין משתעי מדמחייב ליה כרת וקטן נמי בזמנה ביום השמיני כתיב ביה בשר [8] וביום השמיני ימול בשר ערלתו: **בינוני.** כגון שלא בזמנה ולאו בר עונשין ואביו מצווה עליו נפקא לן מהמול לכם כל זכר [9] (קדושין דף כט.): **אתיא מביניא.** הלד השוה שבהן שנימולו ודוחין את הצרעת אף אני אביא בינוני שנימול וידחה הצרעת: **לא צריכא קרא כו'.** וכי אתיא קרא לשלא בזמנה של בינוני: **דגברא לא חזי.** קס"ד מפני שהוא טמא והיינו דפריך ויקוץ ויטהר ויעבוד: **מחוסר טבילה.** ולא חזי לעבודה בהאי יומא ומשום למחר דליתא לעבודה קמן לא מדחי: **נגעים טהורין.** כגון בהק ופרחה בכוליה ובכולהו אימתרבו לאיסור קליפה בסיפרי [10] אין לי אלא משנזקק לטומאה עד שלא נזקק לטומאה מניין ת"ל ככל אשר יורו: **אלא אמר רב אשי.** הא דאמרינן שבת חמירא מצרעת אע"ג דדחייה צרעת לעבודה לאו חומרא דידה הוא אלא היינו טעמא כי אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה כגון מילה בצרעת דבשעת קליפה דמיעקר לאו מקיים עשה וכן ציצית דכלאים בשעת לבישה מיעקר לאו ומקיים עשה אבל צרעת הנקצצת משום עבודה בעידנא דמיעקר לאו דקליפה אכתי לא מקיים עשה דעבודה הילכך מידחיא עבודה ממילא ולאו חומרא דצרעת הוא:

תנאי

ח א מיי' פ"ז מהל' מילה הלכה ט ופ"י מהל' טומאת צרעת הלכה ה סמג עשין סח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ז:

ט ב מיי' פ"ז מהלכות מילה סט סמג סט טוש"ע סט סעיף ג:

רב נסים גאון

אימור דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה, לא תעשה גרידא, לא תעשה ועשה מי דחי. לא תעשה גרידא הוא לא תעשה הכי, יחיד [6] שאין עמו כרת, כמו [דברים כה] לא תחסום שור בדישו [שם כב], לא תחרוש בשור ובחמור [ויקרא יט], לא תקיפו פאת ראשכם, ודומה להם. ויתוסף עם זה מה שנאמר במבטא השמר פן ואל, כגון [דברים כד] השמר בנגע הצרעת [שמות לד], פן תכרת ברית לישב הארץ [שם טז], אל יצא איש ממקומו, גם הן אזהרות לאו שמי שיעבר עליהם עובר על לא תעשה, כמו שאמרו בתלמוד [ערובין דף צו וש"נ] השמר פן ואל אינו אלא לשון לא תעשה. ומה שנמצא בתורה ממצות לא תעשה מה שאין בו כרת ולא מיתת בית דין ולא ניתוסף עליו עשה, אותו דבר הוא הנקרא לאו גרידא. ודינו שכשאירע עם מצות עשה במקום אחד נקיים מצות עשה ולא נחוש לאזהרת לאו. ועיקר זה מצוי במסכת יבמות בפרק א', וכן אמרו אימור דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא, לא תעשה שיש בה כרת מי דחי. ותו לא תעשה גרידא מגלן דדחי דכתיב לא תלבש שעטנז, וכתיב גדילים תעשה לך, ידענו כי זה לא תעשה אינו שוה בכל דבר אלא מיוחד הוא, וכי הציווי שנאמר אחריו הוא תנאי עליו וכי לא בא להזהיר אלא על לבישת כלאים חוץ ממצות ציצית, אבל מה שהוא מעורב מחוטי פשתן עם הטלית של צמר שהיא מצוה אינו נכנס בזו האזהרה אלא מותר הוא. ואמרו חכמים שדבר זה עיקר הוא שנסמוך עליו, וכי כל אזהרה שאין עמה כרת שבתורה כך היא דרכה שבעת שאירע חיוב מצות עשה נדחה האזהרה שהיא לא תעשה ונקיים הציווי שהוא עשה, ותבוא מצות עשה ותדחה לא תעשה, כי האזהרה של לאו על זה התנאי נאמרה. **ובזה** הפירוש שפירשנו יסיר מלבך ספק גדול שמסתפקין בו בני אדם ושואלין עליו, והוא שאומרין מאחר שאנו יודעין שאזהרת לאו קשה מציווי עשה, היאך יבא עשה ודחיה האזהרה של לאו שהיא חמורה ממנו, ומדרך הידוע שהחמור דוחה הקל. ולא עוד אלא שפעמים שעולה על דעתן שיש בענין הזה ענין חזרה בדבר הראשון. והתשובה הוא מה שהקדמנו שהאזהרה של לאו כך נאמרה מיוחדת וכי הציווי של עשה תנאי הוא בה. וכן אמרו רז"ל [ספרי פ' תצא] מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים בני שנה שניהן בדיבור אחד נאמרו, ערות אשת אחיך וביבמה יבא עליה שניהן בדיבור אחד נאמרו, מה שאי אפשר לבשר ודם לומר שנאמר אחת דיבר אלהים שתים זו שמענו. **הבן** דבר זה ושמור אותו כי הוא ספק גדול והרי גלינו אותו. ומזה העיקר אמרו רז"ל בתלמוד כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב, ואם לאו יבא עשה ודחה לא תעשה. וסבר (רבינא) [רבא] כי לא תעשה שבקודש מוצא מזה העיקר, וכי לא ידחה מפני עשה. ולא שוה עמו רב אשי בדבר זה כמו שנאמר בשחיטת קדשים בפרק דם חטאת [דף צז] אמאי וניתי עשה ונידחי לא תעשה. אמר רבינא אין עשה דוחה את לא תעשה שבמקדש דתניא כו', רב אשי אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. ובמסכת נזירות בפ"ב נזירין [דף נח] אמרו עוד (ומאן דקא מודי ליה) [ומאן דמוקים] לקרא למידחא לא תעשה ועשה, לאו גרידא מנא ליה. יליף מגדילים דאמר קרא לא תלבש שעטנז, הא גדילים תעשה לך מהן. וכל מה שתמצא בתלמוד דאתי עשה ודחי לא תעשה מזה העיקר שהקדימו הוא. וזה הדין בלאו גרידא בלבד, אבל לא תעשה ועשה וכל שכן לא תעשה שיש בו כרת אין עשה דוחה אותם. ואנו מבארין לך זה ונאמר כי כל מצות לא תעשה שבתורה שענש בה כרת לא דחיא לה מצות עשה. כי התנאי שנאמר בערות אשת אחיך שהוא היתר היבום בה שנאמר [דברים כה] יבמה יבא עליה, לא בא אלא באשת אח גרידתא

ו) ל"ל לא תעשה ימיני שאין עמו כרת.

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ו והכ"א גרס ל"ג ממאי ויש ליישב לאותם הגירסא דמקשה שני קושיות וה"פ דהוהמה שלו היא סיון עלא אמרינן דיקוץ בהרתו ויעבוד כמו שפרש"י והא וודאי ד"ל ק"ו איפכא דיקוץ בהרתו בשביל עבודה כמו שהקשו התוס' אך כאשר חזינן כשום פעם דאי אפשר לו לקוץ בהכהת ואעפ"כ לא יעבוד ודאי לאו מומרא דעבודה הוא אלא מומרא דגרעת ולפי זה מקשה הכא דילמא שבת חמירא שכן יש בה כו' וא"כ דשבת חמירא מגרעת אמור לו לקוץ בהרת בשבת וא"כ שוב לא יכול לגמוד הק"ו איפכא דיקוץ בהרתו משום עבודה הא כבר ניתנה העבודה לדחות מפני הגרעת בשבת וממילא נתבטל גם הק"ו הזה:, ב) [ע' תוס' שבועות ד. ד"ה בקולקן], ג) ביצה ח: כתובות מ., ד) [ויקרא יז], ה) [בראשית יז], ו) [מצה כד חן], ז) גיר' הרש"ל ופריך ליה מיניה וביה ומוכל לומר דהאי מצה בא אינו דקתמר כולה ופריך ולימא איפכא אי מת מצוה תוכיח ע"ל ולא הגיראה זו מוכרחת דל"ל לפרס כן בדברי רבה שעליו הקשו תוס':, ח) ואפילו לסברא זו גרסי' רבה:, ט) וע' תוס' בעירובין דף לו. ד"ה השמר:, י) גיר' רש"ל ועי"ל מני לעשות כמיני בקרא זה תדא לעשה ותדא לעושה בסיב וכו' וכן פירש"י השמר לא תעשה הוא ולעשות ככל אשר יורו היינו עשה וא"ת והא אמר כו':, כ) [וע"ע תוס' כתובות מ. ד"ה ניתי],

תורה אור השלם

1 וביום השמיני ימול בשר ערלתו: ויקרא יב ג

2 השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים באשר צויתים תשמרו לעשות:
דברים כד ח

3 וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את בריתי הפר: בראשית יז יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דילמא שבת וכו' דטבול יום: (ב) ד"ה ה"ג ל"א וכו' דהשמר דהכי כל"ל ותיכף לך נמחק: (ג) תוס' ד"ה הדר וכו' אלא משום דגברא:

גליון הש"ם

גמ' ת"ל ביום אפי' בשבת. עיין מולין דף פד ע"ג בגס"י ד"ה שולחה וע"ע: שם ואע"פ שיש שם בהרת. עיין בר"ש רפ"ג דחלה: תוס' ד"ה האי וכו' שכן נכרתו עליה י"ג בריתות. עי' יבמות ה' ע"א תוד"ה שכן:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

רבינו חננאל

ת"ר מילה דוחה צרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה. פי' כתיב בצרעת השמר בנגע הצרעת, ואמרו חכמים כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בל"ת. כלומר השמר אזהרה הוא שלא לעשות, וכיון דכתיב השמר הנה הזהיר שלא לחתוך הצרעת מכל מקום שהיא, והתיר במילה אם יש צרעת בערלה מותר לו לחתוך הערלה והצרעת עימה, בין ביום השמיני שהוא זמן המילה כדכתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו, בין אירע לו אונס כגון חולי לקטן וכדומה לו ולא מל בשמיני, חייב לימול כל זמן שיסור האונס, והיא הנקראת מילה שלא בזמנה כלומר שאינה ביום השמיני. וגם במילה שאינה ביום השמיני יש למל לחתוך הערלה אע"פ שיש בה צרעת, והתורה שהזהירה שלא לחתוך הצרעת לגבי מילה היתירה. ובאנו לברר זה הפירוש שפירשנו מזו הברייתא, דת"ר ימול בשר ערלתו ואע"פ שיש שם בהרת, ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ ממילה. או אינו אלא אפילו מילה, ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין שם בהרת, ת"ל בשר אע"פ שיש שם בהרת. לא תעשה בצרעת שנאמר השמר כו', עשה שנאמר ולעשות, ופשוטה היא. תינח גדול כתיב ביה בבשר שנאמר וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה את בריתי הפר, מדכתיב ונכרתה שמעינן מינה שהוא גדול, ואם לא מל אותו אביו ונשאר ערל וגדל חייב למול עצמו. קטן נמי כתיב ביה בשר, שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו. (ודרשינן) [ודרשינן] בשר אע"פ שיש שם בהרת, אילו השנים, הגדול שהוא בר עונשין והקטן

מנאי היא. דאיכא דנפקא ליה מילה בזמנה מק"ו כרבא וכי אתא קרא לשלא בזמנה ואיכא דלא נפקא ליה בק"ו ואיצטריך למילה בזמנה כרב ספרא ושלא בזמנה אתיא מבינייא: **ורבי יהודה.** רבי יאשיה דמלריך קרא להכי כרבי יהודה סבירא ליה: **מודה ר' שמעון בפסיק רו'.** הילכך אי לא רבי קרא לא עבדי: **סברה.** נתן בה דעתיה וקבל ממנו: ה"ג **לעשות עושה אתה בסיב שעל רגלו ובמוט שעל גבי כתיפו.** ואינו לריך להזהר [ב] מלדחות סיב שקושר מנעלו ברגלו ומלישא משאוי על כתיפו: **ואם עברה.** הבהרת בכך עברה ואינו חושש לה. להכי כתיב לעשות שמותר לעשות מלאכתו: **ואביי אליבא דר' שמעון.** מעיקרא מקמי דסברה האי בשר מאי עביד ליה: **בשומר לקון.** גדול שהוא בר עונשין ואומר למוהל לקון בהרתו בכוונה ליטהר: **קטן.** דלא ידע לכווני מאי איכא למימר ועל כרחין בתרוייהו כתיב בשר כדאמרי' לעיל ובשר דכתיב גבי קטן ביום השמיני ל"ל: **בשומר אבי הבן לקון.** דמתכוין לטהרו והוא מוזהר דלא ליעבד בידים ובמתכוין: **ואי איכא אחר.** שאינו חושש לטהרו ליעבד אחר ולא ליקו אב להתם. ואע"ג דרבייה קרא שהרי אתה יכול לקיים עשה בלא עקירת ולאו לר' שמעון דהא אחר לא מיכוון ולא עבר ואמר ריש לקיש כו' ורבוא למאי אתא: **שאין מלמוד לומר עד בקר.** תניינא והנותר ממנו עד בקר דמלי למכתב והנותר בלא תשרפו [ג] אלא משריפה קאי והכי קאמר והנותר ממנו בזמן שאסרתי לך להיינו בקר ראשון כשיבא בקר שני שהוא חולו של מועד תשרפו אבל בי"ט לא. אלמא מידי דחול לא עבדינן בי"ט ופסח קרבן פ"י"ל בניסן הוא שהוא חול ומילה שלא בזמנה נמי מידי דחול הוא דבשבת זו לא היה זמנה: **ולא עולם חול בי"ט.** אבדי תמיד של עי"ט אין קרבין בי"ט ומילה שלא בזמנה נמי כעולת חול בי"ט דמי: **דאיכא בק".** שתדחה ומה לרעת שדוחה עבודה מילה שלא בזמנה דוחה אותה כדאמרינן לעיל [ג] שבת שנדחית מפני עבודה אינו דין שמילה שלא בזמנה דוחה אותה להכי איצטריך לבדו: **ואין עשה.** דמילה דוחה לא תעשה ועשה אבל בזמנה איתרבי מציוס אפילו בשבת [ד]: **גבי פסח.** כל מלאכה שאפשר לה לעשות מע"ש כגון הבאתו מחוץ לתחום וחמיכת יבלתו: **וצריכא.** למימר בתרוייהו הלכה כר"ע דמכשירין לא דמו: מילה בזמנה ליכא כרת דקטן לאו בר עונשין הוא ואבוה לא מיחייב עליה כרת: **מתני' מוהלין.** חותך את הערלה: **ופורעין.** את העור המכסה ראש הגיד: **ומוצצין.** את הדם ואף על גב דהיא עשיית חבורה שאין הדם ניתק מחיבורו אלא על ידי [ה] המציצה: **איספלנית.** תחבושת: **נועם בשיניו.** כמה דאפשר לשנויי משניו: **לא טרף יין ושמן.** כך היו רגילין והיא רפואה שמערבין וטורפין בקערה יין ושמן יחד כדרך שטורפין ביצים בקערה: **חזוק.** כעין כיס דחוק היו עושין ומניחים את ראש הגיד עד העטרה וקושרים שם כדי שלא יחזור העור לכסות את הגיד: **לא הפקין.** לא הזמין: **טורך על ידו.** דרך מלבוש לשנותו מדרך הולאה בחול:

גמ'

תנאי היא דתניא [ו] בשר ואף על פי שיש שם בהרת ימול דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר אינו צריך שבת חמורה דוחה צרעת לא כ"ש: אמר מר בשר אע"פ שיש שם בהרת ימול דברי רבי יאשיה [ו] הא למה לי קרא דבר שאין מתכוין הוא ודבר שאין מתכוין מותר אמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור רבא אמר אפילו תימא ר"ש מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ואביי לית ליה האי סברא והא [ז] אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות בתר דשמעה מרבא סברה איכא דמתני להא דאביי ורבא אהא [2] השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות [3] לעשות אי אתה עושה [8] אבל [4] עושה אתה בסיב שעל גבי רגלו ובמוט שעל גבי כתיפו ואם עברה עברה והא למה לי קרא דבר שאין מתכוין הוא ודבר שאין מתכוין מותר אמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ורבא אמר אפילו תימא רבי שמעון ומודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות ואביי לית ליה האי סברא והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות לבתר דשמעיה מרבא סברה ואביי אליבא דרבי שמעון האי בשר מאי עביד ליה אמר רב עמרם באומר לקוץ בהרתו הוא מתכוין תינח גדול קטן מאי איכא למימר אמר רב משרשיא באומר אבי הבן לקוץ בהרת דבנו הוא קא מתכוין ואי איכא אחר ליעביד אחר [7] דאמר ר"ש בן לקיש [3] כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה דליכא אחר: אמר מר יום טוב אינה דוחה אלא בזמנה בלבד מנא הני מילי [8] אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה אמר קרא [3] לא תותירו ממנו [1] עד בקר שאין ת"ל עד בקר מה ת"ל עד בקר בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפתו אביי אמר אמר קרא [4] עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול בי"ט רבא אמר אמר קרא [5] הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא מק"ו רב אשי אמר [6] שבתון עשה הוא והוה ליה י"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: כלל אמר ר"ע וכו': [9] אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע ותנן נמי גבי פסח כי האי גוונא [10] ג כלל אמר ר"ע כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת שחיטה שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת ואמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע וצריכא דאי אשמעינן גבי מילה התם הוא דמכשירין [11] אפשר לעשות מאתמול לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח דאיכא כרת אימא לידחו שבת ואי אשמעינן גבי פסח משום דלא נכרתו עליה י"ג ברריתות אבל מילה דנכרתו עליה י"ג ברריתות אימא לידחו שבת צריכא: **מתני'** [12] ד עושין כל צרכי מילה [בשבת] מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליה איספלנית וכמון [ה] אם לא שחק מע"ש [9] לועס בשיניו ונותן אם לא טרף יין ושמן מע"ש ינתן זה בעצמו וזה בעצמו ואין עושין לה חלוק לכתחילה אבל כורך עליה סמרטוט אם לא התקין מע"ש כורך על אצבעו ומביא ואפי' מחצר אחרת:

גמ'

ואביי אליבא דר' שמעון. ולרבי יונתן לא מיבעיא ליה דמוקי ליה בינוני ולאביי נמי דאמר לעיל דבינוני אתי מבייגיא מלי למימר דסבר ר' יונתן מילתא דאתי בק"ו טרח וכתב לה קרא: **באומר** לקוץ בהרתו הוא מתכוין. וא"ת אם כן אמאי קאמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה הא לר"ש נמי איצטריך דלאמר הכא ויש לומר דלשון בריתא משמע דמיירי בלא מתכוין מדלא קתני בשר אע"ג דמתכוין לקוץ בהרת יומו:

ותנן נמי גבי פסח כה"ג אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע. והכא לא פריך הילכתא למשיחא משום דנפקא מינה גבי מילה אע"ג דגבי מילה נמי פסיק הכי מ"מ לאלומי פיסקא דמילה פסיק נמי גבי פסח אגב דפסיק גבי מילה דתילף מינה שפסק ברור הוא לכל דברים:

וצריכא דאי אשמועינן. אדרב יהוד' קאי דפסיק כר"ע הכא והתם דאי אדרבי עקיבא א"כ בפ' שתי הלחם (מנחות דף לו.) דקתני נמי כלל אמר ר"ע הוה ליה למימר וצריכא וכן פירש בקונטרס [1]:

עושין כל צרכי מילה בשבת. אע"ג דלעיל נמי קתני [1] בשילהי מפנין (ד' קכח:) התם תני לה אגב גרדא דמילי דתיגוק אבל הכא עיקר:

גדול

מסורת הש"ם

א) [יומא לד:], ב) לעיל עה. קג. קיח: קיז. קכ: ולקן קמג. [בילה לו.] סוכה לג: כתובות ו. בכורות כה. ג) תוספתא נגעים פ"ג, ד) יבמות כ: מיז מא. נח. מנחות מ,, ה) לעיל כד: פסחים פג: תמורה ד: ע"ש, ו) [ל"ל עד בקר והנותר ממנו עד בקר כאשר תשרופו וכ"ל בפסחים], ז) [פסחים סט:], ח) פסחים סו. סט: יבמות יד. מנחות עב. ולף לו., ט) [לעיל קכח:], י) [ע" תוס' עמוד ב ד"ה לוטם], כ) ל"ל מלדחוק, ל) [לעיל קלב.], מ) [וע"ע תוס' יומא יג. ד"ה הלכה ותוס' זבחים מ"ס ד"ה הלכתא], נ) [ואמילתא דר"ע לא בעי לריכותא דאמעי' בכל דוכתא מאי דתמי שבת כ"כ תוס' במנחות],

תורה אור השלם

1 וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ: ויקרא יב ג

2 הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת לִשְׁמֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת:

דברים כד ח

3 וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י

4 עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ: במדבר כח י

5 וּבְיוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכָה לֹא יֵעָשֶׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם: שמות יב טז

6 דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ:

ויקרא כג כד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל אתה עושה אותו בסיב: (ב) שם דאשר לעשות: (ג) רש"י ד"ה שלון ת"ל וכו' בלא תשרפו אלמא דאשריפה קאי וכו' לחול הוא דבי"ט זו לא: (ד) ד"ה דאמיא וכו' כדאמרינן לעיל י"ז שנדחית: (ה) ד"ה ומוצלין וכו' אלא ע"י (המגילה) מו"מ ונ"כ ס"א חבורה: (ו) תוס' ד"ה עושין וכו' קתני לה בשילהי:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה שאין ת"ל וכו' י"ד בניסן הוא שהוא חול. עיין בטורי אבן במגילה בתוי מלוחים דף מז ע"ב ד"ה אף כאן:

רבינו חננאל

שהוא בן שמונה ימים שכתב בהם בשר, מילה דוחה את ערלתם. אבל בינוני שאינו לא גדול בן עונשין, ולא קטן בן שמונת ימים, אלא בינוני שהוא מבן שמונה ימים ולמעלה הן חסר והן יתר עד שיגיע להתחייב בעונשים, מנ"ל שמילתו דוחה צרעת. ופירק אביי ואמר אתיא מביניא, כלומר משניהם מן הגדול ומן הקטן, ודברים פשוטין הן. ודברי רבא ורב ספרא פשוטין הן. אמר **רב אשי היכא אמרינן דאתי עשה דחי** לא תעשה כגון מילה בצרעת. כלומר אם יש צרעת בערלה בחתיכת הערלה והצרעת עליה נתקיימה המילה

מוסף רש"י

בשר ואף על פי שיש שם בהרת ימול. דמקי למכתב ימול ערלתו וכתב בשר, לרבות בשר האמור בנגעים (ויקרא יג) אדם כי יהיה בעור בשרו (יומא לד:). מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. בלאתר אחמוך דלא בהמה זו בשבת ואינו רולה שתמות, דכיון דאי אפשר שלא תמות כמתכוין חשיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר, כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כשא ופסקל ונגדל שלא יתכוין לעשות חריץ, ואע"ג דאיכא למיתם דנמלא עביד חריץ, כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרייה בלא חריץ, כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג:). אם אתה יכול לקיים שניהם. כגון גדיליס תעשה לך לא תלבש שעטנז, ולטלית של צמר ציצית של צמר ולטלית של פשתן ציצית של פשתן (נזיר נח. וכעי"ז מנחות מ:). ואם לאו. אם אי אתה יכול לקיים את שניהם, כגון מילה בצרעת (נזיר שם). ליתן לו בקר שני לשריפתו. דהיינו ט"ז, דהכי משמע קרא ולא תותירו ממנו עד בקר, דהיינו עד בקר של ט"ו, ואי עוקר ממנו עד לידך בקר בלא משכירו, כגון בי שנתגייר וקטן שנתגם אביו ועבר זמנה, נסהייה למחל (פסחים פד:). שבתון עשה הוא. דמשמע שבות בו (לעיל כה:). דליכא כרת. לבו ביום אם יכול למחל (פסחים שם:). דנכרתו עליה י"ג בריתות. מילה י"ג בריתות נאמרה בה בלותה פרשה שנאמרה לאברהם (שם).

רב נסים גאון

שאינה אסורה אלא משום אשת אח בלבד, אבל באחות אשתו שהיא אשת אחיו ודומה לה מן ט"ו נשים המנויין במשנה, לא נאמר בהן תנאי להתיר הייבום. ואילו נשאו ראובן ושמעון שתי אחיות ומת ראובן ובן אין לו, אין לאשתו על שמעון לא חליצה ולא ייבום ולא אתי עשה דאמר רחמנא יבמה יבא עליה

ד א מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הלכה ג סמג לאוין שסב:

יא ב מיי' פ"ג מהלכות גזילת הלכה ו:

יב ג מיי' פ"ח מהלכות קרבן פסח הלכה יח סמג עשין רנג.

יג ד מיי' פ"ב מהלכות מילה הל' ו סמג עשין כח טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ג טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ב:

יד ה מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע א"ח שם סעיף ז טוש"ע י"ד שם סעיף ג:

שפיר, וכן כלאים בציצית. אבל זה שאמר ויקוץ בהרתו ויעבור חתיכת הצרעת להכשיר הכהן לעבוד עבודה אינה דומה לאילו, שיתכן שיחתוך הצרעת מעליו והוא לא יעשה עבודה, והנה נעקרה אזהרתו שלא לחתוך הצרעת שהוא לאו כמו שפירשנו למעלה, ולא נתקיימה עבודתו שהוא עשה. **נגעים** טהורין שפוסלין בכהנים מפורש בבכורות פ"ז [מ"ה], דתנן הכושי והגיחור והלוזן והננס והחרש והשוטה והשכור ובעלי נגעים טהורין פוסלין באדם וכשרין בבהמה כו'. פירוש כל זמן שיש בכהן נגעים טהורים פסול לעבודה, תחכו טהר מיד ואין צריך טבילה. **מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות.** פי' כי ר' שמעון מודה בדבר שהוא ברור, כגון אדם שחותך ראש אדם ואומר שאין כוונתו להמיתו אלא להוציא (אם) [דם] ממנו, שאין שומעין לו אלא דנין אותו דין כל הורג נפש. כך כל דבר שמתברר (מעשין) [מעשין] לאותה מלאכה, אין אומרין שלא היתה כוונתו לכך, וכה"ג אפילו ר' שמעון מודה. **ואביי** אליבא דר' שמעון קודם שישמע מרבא מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות דהוה מוקים ליה כר' יהודה ולא כר' שמעון, הוה אמר דר"ש פליג נמי בהא, דסבר ר' שמעון חתיכות הערלה והצרעת עליה דבר שאין מתכוון הוא, שאין כוונתו לחתוך הצרעת אלא למול בנו, וכי האי לר' שמעון שרי ולא צריך קרא למשרייה. אם כן אביי אליבא דר' שמעון האי בשר ערלתו מאי עביד ליה. **אמר** רב משרשיא באומר לקוץ בהרתו הוא מתכוין, כלומר בדבר מוכיח שמתכוין לקוץ בהרתו בא הכתוב להתירו. **ואקשינן** תינח גדול, פי' שיש בו דעת, יש לומר כן מתכוין לקוץ בהרתו, קטן שאין בו דעת למה כתוב בו בשר להתיר חתיכת צרעת במילה. ואמרינן קטן נמי מתכוין אביו בזה במולו לבנו לחתוך בהרת בנו. ואמרינן בעת שיש בהרת בערלת הקטן ימול אחר זולתו אבי הבן, שהאחר אין מתכוין לחתוך הבהרת, ודבר שאין מתכוין לר' שמעון שרי ולא הוה צריך קרא למשרייה, דאמר רבי שמעון בן לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה, פירוש כגון זה

ודחי [ויקרא יח] ואשה אל אחותה לא תקח שענש בה הכתוב כרת. ובזה אמרה המשנה ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וכו'. ואמרו בתלמוד [יבמות דף ח] בסוף הדבר רבא אמר ערוה לא צריכא קרא דאין עשה דוחה את לא תעשה שיש בו כרת. וכמו כן אם יהיה לא תעשה שאין בו כרת אבל נוסף עליו עשה שנמצא באותה מצוה עשה ולא תעשה אי לנו נמי לדחותה במצות עשה, לפי שיצאת מן כלל לאו גרידא מפני הציווי שנתוסף עליה. ואפילו שתי מצות עשה שהן זו כנגד זו ואין אחת מכרעת מחברתה אין לנו לדחות אחת מהן מפני האחרת, כמו שנאמר בתלמוד בפרק תמיד נשחט [פסחים דף נפ] בשלמא לתנא קמא יבא עשה דפסח שיש בה כרת ודחה עשה דהשלמה שאין בו כרת, אלא לר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא מכדי האי עשה והאי עשה מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה. וכל שכן אם יהיה עשה ולא תעשה, שמן הדין לקיים אותם יותר מלקיים העשה בלבד שכנגדם, אלא אם יהיה דבר מיוחד שייחדו הכתוב אם החכמים שנעשה כמו שהוא מפורש. ואנו מזכירים עיקר שתקיש לו כל מה שתמצא מזה הענין ונאמר, אמר הקב"ה ביום אחד לחודש השביעי שהוא יום ראש השנה [ויקרא כג] יהיה לכם שבתון, זה מקרא מלא בציווי השביתה. ואמר עוד מלאכת עבודה לא תעשו, והזהיר בו מלעשות מלאכות מיוחדות. נמצא שלינו בקידוש היום עצמו עשה ולא תעשה. עוד ציונו בו לתקוע בשופר שנאמר [במדבר כט] יום תרועה יהיה לכם. ובעת שלא תיקננו השופר מערב יום טוב והוצרכנו ביום טוב עצמו לתקוע בשופר לקיים המצוה, ואי אפשר להיות דבר זה אלא עד שנחתוך השופר ונתקן אותו ונחלל קדושת היום, ראוי לנו שנניח מצות שופר שהיא עשה ולא נחלל היום שיש בחיוב קידושו עשה ולא תעשה, שאי אפשר שיבא עשה בלבד וידחה עשה ולא תעשה יחדיו. **וכגון** זה מילה שלא בזמנה, והוא מי שנתאחר לאחר יום ח' מחמת חולי שאירע לתינוק או מפני הספק כמו ששנינו [לקמן דף קלז] בין המשמשות ערב שבת נימול לי', יום טוב אחר שבת נמול לי"א. וכשתהיה מילה שלא בזמנה אינה מותרת ביום טוב, כי יום טוב יש בו עשה ולא תעשה, ולא